

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНЬСЬКОГО»
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ
ТА МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІВДЕННО-УКРАЇНСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ СОЦІОЛОГІЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ТА
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

ПІВДЕННО- УКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

14-15 грудня, 2022 р.

м. Одеса

***Всеукраїнська науково-практична
конференція
студентів та молодих вчених
із міжнародною участю***

Програма та матеріали виступів учасників

***ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ***

Таким чином, головна книгозбірня Рівненщини попри теперішні реалії в країні є провідником нових послуг культурно-дозвілдової діяльності для дорослих, молоді та дітей.

Література:

1. Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (зі змінами й доповненнями). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1995. № 7. 45с.
2. Посилення спроможності публічних бібліотек в контексті цифровізації суспільства : матеріали круглого столу, м. Рівне, 23 верес. 2020 р. / Рівнен. обл. універс. наук. б-ка, Рівнен. обл. від-ня Укр. бібл. асоц.; уклад.: Н. П. Волян; наук. ред., редагування: О. Л. Промська; відп. За вип.: В. П. Ярошук. Рівне: [б. в.], 2020. 44 с.
3. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека. Офіційний сайт. URL: <http://libr.rv.ua>. (дата звернення: 20.11.2022).
4. Цимбалюк Н. М. Інституціональна модернізація культурно-дозвілдової сфери в Україні: автореферат дис... д-ра соціол. наук. К.: Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. 2005. 34 с.
5. Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький [та ін.]; за наук. ред. Є. Р. Чернишової; Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». К.: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. 230 с.

***Інна Федорова,**
здобувачка третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти ОНП «Філософія»,
спеціальність 033 Філософія
Науковий керівник: **Поплавська Тетяна,**
кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії, соціології
та менеджменту соціокультурної діяльності
Університет Ушинського, м.Одеса, Україна*

КОНЦЕПТ ХОЛІСТИЧНОЇ ЛЮДИНИ У ПРОСТОРИ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ

У сучасних умовах лабільного існування людини у світі, в якому домінують економічні інтереси, політичні амбіції та ледь помітні духовно-моральні цінності, загострюється та оптимізується вічна проблема людського буття, її сенсу, мети та призначення. Трансформації, що відбуваються в суспільстві, провокують поведінкові конфлікти, соціальну деструкцію, які виражаються у втраті ціннісних орієнтирів, втраті цілей і буттєвих смислів.

Людина як родова істота потребує пошуку рівноцінного становища у світі, гармонійного існування у новому типі самовизначення. Така потреба пов'язана з розщепленням онтологічної структури людського буття, наслідком якої стає втрата позитивної основи існування людини.

Теоретично розв'язання цієї проблеми вимагає розробки моделей і програм осмислення людини як органічної єдності різних рівнів та аспектів її існування, а також змістовного аналізу концептуальних основ людського буття, що сприяє розкриттю феномену людини у всіх його проявах. Тема холистичної людини набуває особливого інтересу у зв'язку з дедалі більшим ходом суспільного розвитку, що все більше прискорюється і вимагає перегляду всього ряду нормативно-ціннісних структур соціальної системи, вироблення нової парадигми, в центрі якої розташовується інтегративний образ людини, що визначає подальший розвиток історії. Поряд із завданнями економічного та соціального розвитку суспільства постає не менш важлива проблема духовного вдосконалення людини та зміни її внутрішнього простору, вирішення якої пов'язане з генерацією нових можливостей творення буття.

У теоретичному аналізі проблеми холистичної людини необхідно виходити з певної системи взаємопов'язаних універсалій, які, відбиваючись одна в одній, у взаємодіях утворюють гранично загальну картину людського світу. Поняття холізму у просторі філософського знання виступає композиційним принципом та вираженням тематичної єдності змісту низки фундаментальних проблемно-творчих проблем і концептів, більшість з яких так чи інакше є частинами чи компонентами єдиної теми – проблеми цілісності людини, тому так важливо її дослідити. Відсутність філософської теорії холистичної людини ускладнює постановку та вирішення більш конкретних питань, пов'язаних із пізнанням та освоєнням людиною свого буття.

Аналіз людського буття як цілісного феномену несе у собі чималий гуманістичний пафос: через опис за допомогою фундаментальних ідей взаємопов'язаних рівнів та аспектів складної реальності людського світу можна знайти оптимальні «сценарії» та шляхи розгортання його суттєвих подій та опанувати способи впливу на процеси розвитку людини. Ідея холізму пов'язана з ідеєю оптимуму, що містить у собі комплексне планування та прогнозування, можливість поєднання результатів суспільного розвитку з цілями та прагненнями індивідів. Потреба у створенні холистичного образу людини диктується тим, що на її основі можуть бути вироблені обґрунтовані критерії гуманістичного ставлення до особистості та розроблені ефективні умови соціального устрою; такий образ виступає як специфічний орієнтир при формулюванні загальних принципів і установок людської діяльності в сучасному житті, що забезпечують оптимальні умови для вдосконалення людини та суспільства.

Кожна філософська концепція людини (навіть якщо вона апріорно визначає її сутність якоюсь окремою властивістю або виявляє в ній незмінні та суперечливі характеристики, приналежність до різних світів) шукала шляхи

побудови холистичного людського буття, єдиного у своїх проявах особистості. Ідеї гармонії, трансцендування, творчості, гуманізму, темпоральності, духовності, самоідентичності, моралі становлять сутнісну основу людського буття та утворюють концептуальне поле, у рамках якого формувався холистичний образ людини. Характерні особливості його становлення пов'язані з розвитком філософського знання та зростаючим рівнем самосвідомості та самовдосконалення людини.

Класична філософія абсолютизувала гносеологічне ставлення людини і світу і підкреслювала привілеї об'єктивності, внаслідок чого затемнявся їхній буттєвий зв'язок та онтологічне існування людини. Передбачалася наявність системи образів, що визначають підходи до осмислення основних сфер буття та відповідний режим їх реалізації: поширення, процедури зіставлення та вимірювання, закріплення у конкретних формах духовної та практичної діяльності. Розвиток буржуазного виробництва коригував і визначав соціальну значущість схем мислення та діяльності людини, які обслуговують серійне виробництво речей, позбавлених індивідуальних властивостей.

Механістичний підхід до світу створив відповідний образ людини, що втрачає не лише індивідуальні особливості, а й власний процес буття, динаміку саморозвитку. Узагальнений образ людини, виступаючи як міра діяльності людей, виявляв значення норми та створював надійні умови для порівняння поведінки абстрактних індивідів відповідно до встановлених регулятивів суспільних відносин. Образ людини як гносеологічного суб'єкта діяв у координації з узагальненим чином природи, яка представлялася як механізм, абстрактний об'єкт, що піддається маніпуляції та поясненню за допомогою стійких, чітко визначених класичних способів пізнання. Коли форма опису та експлікації об'єктів попередньо задана, деякі їх якості та властивості не вписуються в схеми, залишаються в «тіні», і об'єкти постають в усіченому вигляді. «Чим більше досконалості ми надаємо нашим природно науковим теоріям, тим більше ми віддаляємось від дійсності» [1,с.209]. На думку Р. Ріккєрта, науки про культуру точніше відображають реальність, ніж науки про природу, оскільки розглядають явища не з погляду безособових законів необхідності, а відповідно до об'єктивно існуючих цінностей.

Зведення раціоналізмом сутності світу і людини до розуму, а духовної діяльності до пізнавальної, викликало невдоволення сучасної філософії, «Нашим ученим потрібне щось більше, ніж знання: їм потрібно мати також і мудрість, а мудрість я визначаю як знання плюс пізнання його обмежень», - писав В. Франкл [2,с.90-91].

Загалом для класичної раціоналістичної філософії, де розум трактувався як щось надіндивідуальне (норми, ідеали), було характерним уявлення про людину як активно діючого індивіда, здатного до раціонального пізнання і «розумного» облаштування свого буття. Основою цього є те, що суб'єкт постає як «самозростаюча» вартість, капітал, який хіба що призводить до спільного знаменника розрізнені дії. Раціональність соціальної дії при цьому

сприймається як можливість його чіткого співвіднесення з надіндивідуальними «метафізичними» структурами, що й усвідомлюється як нормативна та регулятивна функції ідеального. Все може бути зрозуміле людиною, буття є зрозуміле буття. Культ розуму був викликаний зростанням віри у можливість радикальної перебудови світу відповідно до ідеалів. Реальний розвиток суспільства перекинув всі сподівання людини на розумне облаштування свого буття.

У сучасній західній філософії відбувається руйнація концепції раціональності, тобто констатується факт виникнення явної суперечності між метою, засобами та реальним результатом. Сенс результатів дій людини виходить за межі її розуміння, цілей, потреб. Представники Франкфуртської школи причину нелюдяності цивілізації побачили в тому, що знання — це сила, але не звільняюча, як думали просвітителі, а поневолююча людину. М. Хоркхаймер та Т.В. Адорно посилаються на Ф. Ніцше, який «показує, як поневолення всього природного самовладним суб'єктом зрештою досягає свого апогею саме в пануванні сліпо об'єктивного, природного» [3, с.14].

Прагнення раціонального оволодіння природою передбачає порушення єдності людини і зовнішнього світу, розгортається в систему експлуатації природи і людини, призводить до появи масової культури. Причини нового типу варварства криються в наявності такого собі метафізичного суб'єкта як символу влади і панування людини над зовнішньою природою. Основний парадокс подібного типу відносин полягає в тому, що панування над зовнішньою природою вимагає насильства над природою внутрішньою, викорінення всього природного, духовно-життєвого та утворення раціонально-знеособленої самості, націленої на тотальну владу та володіння.

У сучасній західній філософії ця проблема описується як ситуація вибору між володінням та буттям. Йдеться про відому дилему «мати чи бути», чітко сформульованої Е. Фроммом, а ще раніше осмислюваної А. Шопенгауером. Але якщо А. Шопенгауер виходить із того, що будь-яке обмеження, квієтизм волі сприяє вдосконаленню особистості, то Е. Фромм аналізує ті руйнівні наслідки, до яких призводить орієнтація на володіння у соціальній сфері (агресія, насильство, несвобода).

Прагнучи до володіння речами, людина розглядає себе як предмет, відокремлений атом, а навколишнє в цілому як абстракцію. Буття затьмарюється, якщо те, чим ми володіємо, поневолює нас. Володіння — це характеристика того, що раціонально, що можна поділити та порахувати, а буття завжди цілісне та неподільне. Зростання аналітичної свідомості та діяльності розколює єдине буття та порушує гармонію світу. У сфері буття зникає межа суб'єктивного та об'єктивного, а різниця між тим, що в мені, і тим, що переді мною, втрачає своє значення. Буття означає відкритість для всього нового, незвіданого; здатність слідувати і приймати реалії, що змінюються; реалізацію особистістю духовного призначення та своєї внутрішньої сутності. Ситуація «мати» характеризує людину як істоту, яка потурає своїм тілесним

потребам. Пріоритет володіння діяльності заважає прояву творчих можливостей і призводить до руйнації зв'язків людини з навколишнім світом. Орієнтація людини на необмежене володіння породила екологічну кризу.

Очевидно, рішення багатьох завдань буття людини у світі залежить від її здатності узгодити різні способи самореалізації, єдність яких має бути висвітлена ціннісними формами свідомості (відповідальність, совість, гуманізм, обов'язок), заснована на прагненні людини до досконалості та повноти самобуття. Цілісність людини (і всіх її характеристик) можна побудувати шляхом консолідації модальностей людського буття - пізнання, самопізнання, спілкування, які є не тільки способами буття, а й аксіологічним заходом оволодіння людиною природним та соціальним світами. Змістовні аспекти будь-якого з аксіологічних понять (духовність, свобода, нормативність тощо) розкриваються крізь призму цієї єдності.

Підкреслюючи багатоплановість і високий філософський і науковий рівень багатьох досліджень у вивченні проблеми холістичної людини, слід зазначити, що більшість їх акцентувала свою увагу на окремих сторонах і пластах людського буття, яке у всій органічній цілісності своїх властивостей і характеристик ще не стало предметом самостійного філософського дослідження, у контексті актуальних сучасних проблем. Накопичений теоретичний і фактичний матеріал, різні підходи та дискусійні точки зору в обговоренні образу холістичної людини та шляхів її теоретичного опису вимагають поглибленого вивчення історичного та сучасного стану цієї проблеми, а також подальших творчих розвідок у цьому напрямку.

Література:

1. Риккерт Г. Границы естественно-научного образования понятий; Логическое введение в исторические науки . Санкт-Петербург: Издательство Е. Л. Кусковой, 1903. 315с.
2. Франкл В. Человек в поисках смысла, Москва:Прогресс, 1990. 368 с.
3. Хоркхаймер М., Адорно Т.В. Диалектика Просвещения. Философские фрагменты. Санкт-Петербург:Медиум, Ювента, 1997. 312 с.

*Цевух Юлія, кандидат економічних наук,
доцент кафедри світового господарства і МЕВ
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, м. Одеса, Україна*

*Цевух Людмила, кандидат медичних наук,
доцент кафедри стоматології дитячого віку
ОНМедУ, м. Одеса, Україна*

СУЧАСНЕ ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ